

Кањижа је прелеп град сачуване архитектуре, заробљена светлим, нежним златно-зеленим бојама поља чији се крај губи на хоризонту, град са тајном коју љубоморно чува, град са тајним посетиоцима који долазе када сви помисле да је пред њима само ужарено, врело лето. Управо тада, средином јуна месеца, из дубина реке Тисе излазе “крилати коњи”. Планетарни значај.

Над површином воде, дочаравајући настанак света, занесени љубавним жаром лете милиони инсеката. Поред шеталишта ТИСКИ ЦВЕТ у Кањижи можете гледати инспиративну, осећајну, креативну, незаборавну представу природе “Почетак и крај” (такозвано цветање реке Тисе).

Лењо, споро после подне лепљиво од врелине средином јуна месеца, најављује још једно дуго, прегрејано лето. Док лежите у чамцу на Тиси хоризонт је лагано нестајао, мисли су вам се губиле и када вам се учинило да ћете уз залазак сунца заспати осетили сте немир у себи. Нешто. Наранхасте кљунови галебова халапљиво, брзо и снажно забадали су се у мирну површину Тисе остављајући кружне таласе као једине сведоке. Након неколико замаха крилима према облацима, поново се враћају и спуштају до површине зачуђене Тисе. Потпуно пробуђени, неспретно устајете заљуљавши дрвени чамац покушавајући да се брзо усправите. Касно. Потпуно сте опкољени. Сунце више не видите. Стотине хиљада разиграних крилатих коња игра пред вашим очима.

Инсект Палингениа лонгицауда (Епхемероптера), у облику ларве проводи око три године у глиненом муљу реке Тисе формирајући колоније у минијатурним, прокопаним тунелима десетак милиметара испод речног дна. Појављивање водених инсеката није појединачно, долазе синхронизовано у огромном броју креирајући наглom променом висине лета плесни спектакл изнад реке. Нико не зна када ће током јуна месеца почети буђење ларви и колико ће трајати (зависи од спољне температуре, чистоће воде, месечеве фазе, брзине воде, водостаја, температуре воде...), али, зна се где ће се догодити. Ларве напуштају муљ реке Тисе у Кањижи и деловима Тисе у Мађарској.

Појављивање ларви на површини реке птице примете прве, многе ларве које су успеле да избегну рибе у речним дубинама заврше у кљуновима гладних птица пре него што се кошуљица отвори и инсект угледа светлост дана. Полете према увек плавом небу (ако је небо облачно, сиво, они никада не излазе на површину Тисе) али врло брзо прилазе обали где на листовима дрвећа, чамцима, понтонима, земљи, људима који посматрају њихову игру, поново мењају кошуљицу и брзо одлазе у потрагу за женком. Када достигну довољан број инсеката у лету ваше ухо може да чује симфонију насталу трептајима милиона свиленастих крилаца. Неописиво! Њихова ужурбаност говори да се још нешто чудно дешава, као да знају да се данашњи дан неће поновити, да ће живети само три сата.

Неколико часова плеса на површини реке Тисе доводи до брзе смрти плавокрилог мужјака, одговорна женка никада не испушта јајашца на месту где се ослободила кошуљице (вода би однела јајашца низводно где можда на дну реке не постоје услови за стварање колоније ларви), она испољава решеност да испуни животни циклус, наставља лет узводно неколико километара да би испустила 6.000 – 7.000 јајашаца изнад површине воде и тек тада умире. Док јајашца лагано тону у дубину реке Тисе, водени ток их односи приближно до места где су својих неколико часова живота и родитељи чекали у муљу пуне три године.

Према пронађеним фосилним остацима, водени инсект Палингениа лонгицауда живи на земљи око 350.000.000 година. У Европи, једнодневни инсект и његов кратки живот може се видети само на реци Тиси, из свих осталих европских река је нестао.